

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (девети състав)

6 март 2014 година *

„Преюдициално запитване — Социална политика — Прехвърляне на предприятие — Запазване на правата на работниците и служителите — Директива 2001/23/ЕО — Прехвърляне на трудовите правоотношения в случай на договорно прехвърляне на част от стопанска дейност, която не може да бъде идентифицирана като съществувало преди прехвърлянето самостоятелно стопанско образувание“

По дело C-458/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunale di Trento (Италия) с акт от 20 септември 2012 г., постъпил в Съда на 11 октомври 2012 г., в рамките на производство по дело

Lorenzo Amatori и др.

срещу

Telecom Italia SpA,

Telecom Italia Information Technology Srl, по-рано Shared Service Center Srl,

СЪДЪТ (девети състав),

състоящ се от: М. Safjan, председател на състав, J. Malenovský (докладчик) и А. Prechal, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: А. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Amatori и др., от R. Bolognesi, avvocato,
- за Telecom Italia SpA и Telecom Italia Information Technology Srl, по-рано Shared Service Center Srl, от А. Maresca, R. Romei и F. R. Boccia, avvocati,
- за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от L. D'Ascia, avvocato dello Stato,
- за Европейската комисия, от С. Cattabriga и J. Enegren, в качеството на представители,

* Език на производството: италиански.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности (ОВ L 82, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 20).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Amatori, както и 74 други ищци, и Telecom Italia SpA (наричано по-нататък „Telecom Italia“) и Telecom Italia Information Technology Srl, по-рано Shared Service Center Srl (наричано по-нататък „ТИТ“), относно квалификацията като „прехвърляне на част от предприятие“ на внасянето като непарична вноска от Telecom Italia на клон от информатична дейност, обозначена като „IT Operations“ (наричан по-нататък „клонът „IT Operations“) в ТИТ.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Директива 2001/23 на Съвета отменя и заменя Директива 77/187/ЕИО на Съвета от 14 февруари 1977 година за хармонизация на законодателствата на държавите членки по отношение на защитата на правата на трудещите се в случай на прехвърляне на предприятие, дейността му или на части от нея (ОВ L 61, стр. 26), изменена с Директива 98/50/ЕО на Съвета от 29 юни 1998 година (ОВ L 201, стр. 88).
- 4 Съображение 3 от Директива 2001/23 гласи следното:
„Необходимо е да се осигури закрила на работниците и служителите при смяна на работодателя, в частност за да се гарантират техните права“.
- 5 Член 1, параграф 1, букви а) и б) от тази директива предвижда:
 - „а) Настоящата директива се прилага към всички прехвърляния на предприятия, стопански дейности или обособени части от предприятия или стопански дейности на друг работодател в резултат на [договорно] прехвърляне или сливане.
 - б) Съгласно буква а) и следващите разпоредби на настоящия член по смисъла на настоящата директива прехвърляне е налице, когато има прехвърляне на стопански субект, който запазва своята идентичност, което означава организирано групиране на ресурси с цел извършване на стопанска дейност, независимо от това дали дейността е основна или спомагателна“.

- 6 Член 3, параграф 1, първа алинея от посочената директива предвижда:

„Правата и задълженията на прехвърлителя във връзка със съществуващите към датата на прехвърлянето трудови договори или трудови правоотношения се прехвърлят на приобретателя по силата на прехвърлителната сделка“.

- 7 Член 6, параграф 1, първа и четвърта алинея от същата директива има следния текст:

„Ако предприятието, стопанската дейност или частта от предприятието или стопанската дейност запазят своята самостоятелност, статутът и функциите на представителите или представителния орган на работниците и служителите при прехвърлянето се запазват при същите условия, както преди датата на прехвърлянето по силата на законова, подзаконова или административна разпоредба или на договор, при условие че са изпълнени необходимите условия за учредяване на работническо представителство.

[...]

Ако предприятието, стопанската дейност или частта от предприятието или стопанската дейност не запази своята самостоятелност, държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират това, че прехвърлените работници и служители [...], които са имали свои представители/представителен орган преди прехвърлянето, да продължат да бъдат надлежно представлявани за периода, необходим за ново учредяване или определяне на представителни органи на работниците и служителите съгласно националното законодателство или практика“.

- 8 Съгласно член 8 от Директива 2001/23:

„Настоящата директива не засяга правото на държавите членки да прилагат или въвеждат закони, подзаконови или административни разпоредби, които са по-благоприятни за работниците, както и да насърчават или допускат колективни трудови договори или споразумения между социалните партньори, които са по-благоприятни за работниците“.

Италианското право

- 9 Член 2112, параграфи 1 и 5 от Гражданския кодекс в редакцията му, въведена с член 32 от Законодателен декрет № 276/2003 от 10 септември 2003 г. за изпълнение на делегираните правомощия в областта на заетостта и на трудовия пазар, предвидени в Закон № 30 от 14 февруари 2003 г. (Законодателен декрет № 276 — *Attuazione delle deleghe in materia di occupazione e mercato del lavoro, di cui alla legge 14 febbraio 2003, № 30*) (редовна притурка № 159 на GURI № 235 от 9 октомври 2003 г., наричан по-нататък „Гражданският кодекс“), в сила към момента на настъпване на фактите по главното производство, гласи следното:

„1. При прехвърляне на предприятие трудовото правоотношение продължава с приобретателя [...]

[...]

5. С оглед на целите по настоящия член прехвърляне на предприятие означава всяка операция, която в резултат на договорно прехвърляне или сливане води до промяна [на контрола] на организирана икономическа дейност, със стопанска или нестопанска цел, която е съществувала преди прехвърлянето и запазва при прехвърлянето своята идентичност, независимо от правноорганизационната форма, както и от акта, въз основа на който е осъществено прехвърлянето, включително право на ползване и наем на предприятие. Разпоредбите на настоящия член се прилагат също така към прехвърляне на част от предприятие, разбираана

като функционално самостоятелна обособена част от организирана икономическа дейност, идентифицирана като такава от приобретателя и от прехвърлителя към момента на прехвърлянето ѝ“.

- 10 От акта за преюдициално запитване впрочем е видно, че последното изречение на този член 2112, параграф 5 е предвиждало, в неговата редакция отпреди посочения законодателен декрет, следното:

„Разпоредбите на настоящия член са приложими и при прехвърляне на част от предприятие, разбирано като функционално самостоятелен клон на организирана икономическа дейност по смисъла на настоящия параграф, която е съществувала като такава преди прехвърлянето и която запазва своята собствена идентичност при прехвърлянето“.

- 11 По-нататък, в акта за преюдициално запитване се уточнява, че при липсата на „прехвърляне на предприятие или на част от предприятие“ по смисъла на член 2112, параграф 5 от Гражданския кодекс прехвърлянето на трудови договори от работодателя е в приложното поле на член 1406 от същия кодекс. Този член предвижда, че това прехвърляне изисква съгласието на работника.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 През февруари 2010 г. Telecom Italia извършва вътрешна реорганизация.
- 13 Преди тази реорганизация структурата на Telecom Italia включва отдел, наречен „Technology and Operations“, съставен от редица подразделения, включително в частност клона „Information Technology“. Последният е представлявал уникална структура, която се е занимавала с информатичните оперативни дейности по иновация, проектиране, изпълнение, експлоатация на приложения и експлоатация на инфраструктури. При посочената вътрешна реорганизация Telecom Italia подразделя този клон на десетина клона, включително известните като „IT Operations“, „IT Governance“ и „Ingénieries“. Клонът „Ingénieries“ обединява функциите по иновация и проектиране.
- 14 Три подразделения, сред които службата „Software and test factory“, която има изпълнителни функции, са прикрепени към клона „IT Operations“.
- 15 След създаването на клона „IT Operations“ работниците в клона „Ingénieries“ и в службата „Software and test factory“ никога не са спирали да си сътрудничат.
- 16 Впрочем след създаването и прехвърлянето на клона „IT Operations“ службата „Software and test factory“ е била адресат на специфични указания, изхождащи от Telecom Italia.
- 17 На 28 април същата година Telecom Italia прехвърля този клон на дъщерното си дружество ТИТ под формата на непарична вноска в капитала на последното. Ищците по главното производство, работещи в посочения клон, са продължили, без да са изразявали съгласие за това, своето трудово правоотношение с приобретателя съгласно член 2112, параграф 1 от Гражданския кодекс.
- 18 Като считат, че посочената непарична вноска не може да се квалифицира като прехвърляне на част от предприятие по смисъла на член 2112, параграф 5 от Гражданския кодекс, ищците по главното производство сезират Tribunale di Trento (Районен съд, Тренто), в качеството му на трудовоправна юрисдикция, за да установи, че същата непарична вноска им е била непротивопоставима и че поради това трудовото им правоотношение с Telecom Italia е продължило.

- 19 Ищците по главното производство изтъкват в подкрепа на иска си, че преди внасянето на клона „IT Operations“ като непарична вноска в капитала на ТПТ този клон не представлявал функционално самостоятелна обособена част в структурата на Telecom Italia. Освен това посоченият клон не съществувал преди прехвърлянето. Впрочем решаващата власт, упражнявана от прехвърлителя върху приобретателя била също така от естество да възпрепятства квалифицирането на тази непарична вноска като прехвърляне на предприятие.
- 20 По-нататък, вследствие на внасянето на клона „IT Operations“ като непарична вноска ТПТ продължава да реализира основната част от дейността си за Telecom Italia.
- 21 При тези условия Tribunale di Trento решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Допуска ли правната уредба на Европейския съюз относно „прехвърляне на част от предприятие“, по-специално член 1, параграф 1, букви а) и б) [от Директива 2001/23] във връзка с член 3, параграф 1 от [тази] директива, вътрешноправна норма като тази на член 2112, параграф 5 от Гражданския кодекс, която позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя, без да е необходимо съгласието на прехвърлените работници, дори и в случаите, в които частта от предприятието — предмет на прехвърляне, не съставлява съществувал още преди прехвърлянето функционално самостоятелен стопански субект, така че да е могъл да бъде идентифициран като такъв от прехвърлителя и от приобретателя към момента на прехвърлянето му?
- 2) Допуска ли правната уредба на Европейския съюз относно „прехвърляне на част от предприятие“, по-специално член 1, параграф 1, букви а) и б) [от Директива 2001/23] във връзка с член 3, параграф 1 от [тази] директива, вътрешноправна норма като тази на член 2112, параграф 5 от Гражданския кодекс, която позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя, без да е необходимо съгласието на прехвърлените работници, дори когато предприятието прехвърлител упражнява след прехвърлянето пълен контрол върху предприятието приобретател, който се проявява посредством тясна връзка на възложителство и подялба на предприемаческия риск?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 22 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която при прехвърляне на част от предприятие позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, в които тази част от предприятие не съставлява функционално самостоятелно стопанско образование, съществувало преди прехвърлянето му.

По допустимостта

- 23 Telecom Italia и ТПТ смятат, че първият въпрос е недопустим, тъй като той се основава на неоснователен постулат, според който клонът — предмет на прехвърлянето, трябва да представлява образование, съществувало преди прехвърлянето. Всъщност понятието „съществувало преди“ не се срещало както в новия текст на член 2112 от Гражданския кодекс, така и в Директива 2001/23, а също така и в практиката на Съда.

- 24 В това отношение следва да се отбележи, че това възражение, доколкото е свързано с член 2112 от Гражданския кодекс, поставя въпроса не за допустимостта на първия въпрос, а за компетентността на Съда.
- 25 Макар че по силата на член 267, първа алинея ДФЕС Съдът е компетентен да се произнесе преюдициално относно тълкуването на договорите, както и относно валидността и тълкуването на актовете на институциите, органите, службите или агенциите на Европейския съюз, тълкуването на националното право не е от неговата компетентност.
- 26 Същевременно, обратно на твърдяното от Telecom Italia и ТИТ, запитващата юрисдикция не иска от Съда тълкуване на националното ѝ право, което тълкуване самата тя е направила.
- 27 Впрочем въпросът дали понятието „съществувало преди“ няма връзка с Директива 2001/23, не надхвърля компетентността на Съда, при положение че той не е свързан с допустимостта на първия въпрос, а засяга съществуването на този въпрос (вж. по аналогия Решение от 27 юни 2013 г. по дело VG Wort и др., C-457/11—C-460/11, точка 46).
- 28 От всички гореизложени съображения следва също така, че първият въпрос, поставен от Tribunale di Trento, е допустим.

По съществуването на спора

- 29 В самото начало следва да се припомни, че Директива 2001/23 е приложима във всички случаи на промяна, в рамките на договорни отношения, на физическото или юридическото лице, отговорно за управлението на предприятието, което поема задълженията на работодател спрямо заетите в предприятието лица (вж. Решение от 20 януари 2011 г. по дело CLECE, C-463/09, Сборник, стр. I-95, точка 30 и цитираната съдебна практика).
- 30 Според постоянната съдебна практика, за да се определи дали е налице „прехвърляне“ на предприятието по смисъла на член 1, параграф 1 от Директива 2001/23, определящ критерий е дали въпросният субект запазва своята идентичност, след като е бил поет от новия работодател (вж. в този смисъл по-конкретно Решение от 6 септември 2011 г. по дело Scattolon, C-108/10, Сборник, стр. I-7491, точка 60 и цитираната съдебна практика).
- 31 Това прехвърляне трябва да се отнася до трайно организиран стопански субект, чиято дейност не се ограничава до изпълнението на определена поръчка. Такъв субект е всяко групиране на хора и средства, което позволява извършването на стопанска дейност с определена цел и е достатъчно организирано и самостоятелно (вж. Решение от 10 декември 1998 г. по дело Hernández Vidal и др., C-127/96, C-229/96 и C-74/97, Recueil, стр. I-8179, точки 26 и 27, Решение от 13 септември 2007 г. по дело Jouini и др., C-458/05, Сборник, стр. I-7301, точка 31 и Решение по дело Scattolon, посочено по-горе, точка 42).
- 32 От това следва, че за прилагането на посочената директива съответното икономическо образувание трябва преди прехвърлянето в частност да се ползва от достатъчна функционална самостоятелност, като понятието самостоятелност се отнася до правомощията, предоставени на ръководителите на съответната група работници и служители, да организират относително свободно и независимо работата в рамките на посочената група, и по-специално до правомощията по даване на разпореждания и инструкции, по поставяне на задачи на подчинените работници и служители, принадлежащи към тази група, без пряка намеса от страна на други организационни структури на работодателя (Решение по дело Scattolon, посочено по-горе, точка 51 и цитираната съдебна практика).

- 33 Този извод се подкрепя от член 6, параграф 1, първа и четвърта алинея от Директива 2001/23, отнасящ се до представителния орган на работниците, според който предназначението на тази директива е да се прилага за всяко прехвърляне, което отговаря на условията, посочени в член 1, параграф 1 от нея, независимо дали прехвърленият стопански субект запазва своята самостоятелност в структурата на приобретателя (вж. в този смисъл Решение от 12 февруари 2009 г. по дело Klarenberg, C-466/07, Сборник, стр. I-803, точка 50).
- 34 Действително употребата в този член 6, параграф 1, първа и четвърта алинея, на термина „запазят“ предполага, че самостоятелността на прехвърленото образование трябва при всички положения да съществува преди прехвърлянето.
- 35 Така, ако в делото по главното производство се окаже, че разглежданото прехвърлено образование не е разполагало преди прехвърлянето с достатъчна функционална самостоятелност, което трябва да се провери от запитващата юрисдикция, това прехвърляне няма да попадне в приложното поле на Директива 2001/23. При тези обстоятелства не би имало произтичащо от тази директива задължение за запазване на правата на прехвърлените работници.
- 36 При това положение посочената директива не трябва да се чете като забраняваща на държава членка да предвиди такова запазване на правата на работниците в положението, описано в предходната точка на настоящото решение.
- 37 Всъщност съображение 3 от същата директива гласи, че са необходими разпоредби, за да се осигури закрила на работниците и служителите при смяна на работодателя, в частност за да се гарантират техните права.
- 38 По този начин посоченото съображение подчертава риска, който представлява за запазването на правата на работниците положението на смяна на работодателя, и необходимостта да се предпазят работниците от този риск чрез приемането на подходящи разпоредби.
- 39 Затова само липсата на функционална самостоятелност на прехвърленото образование не може сама по себе си да попречи на държава членка да гарантира в своето вътрешно право запазването на правата на работниците след смяната на работодателя.
- 40 Този извод се подкрепя от член 8 от Директива 2001/23, който гласи, че тя не засяга правото на държавите членки да прилагат или въвеждат закони, подзаконови или административни разпоредби, които са по-благоприятни за работниците.
- 41 Действително, посочената директива има за цел само частична хармонизация на разглежданата материя и е насочена не към установяване на еднакво равнище на защита за целия Съюз в зависимост от общи критерии, а към гарантиране, че заинтересуваният работник е защитен в своите отношения с приобретателя по същия начин, както е бил в отношенията си с прехвърлителя, по силата на правилата на правото на съответната държава членка (вж. в този смисъл Решение от 12 ноември 1992 г. по дело Watson Rask и Christensen, C-209/91, Recueil, стр. I-5755, точка 27 и Решение от 6 ноември 2003 г. по дело Martin и др., C-4/01, Recueil p. I-12859, точка 41).
- 42 С оглед на всички гореизложени съображения на първия поставен въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която при прехвърляне на част от предприятие позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, в които тази част от предприятие не съставлява функционално самостоятелно стопанско образование, съществувало преди прехвърлянето му.

По втория въпрос

- 43 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, когато след прехвърлянето на частта от разглежданото предприятие този прехвърлител упражнява пълен контрол върху приобретателя.

По допустимостта

- 44 Telecom Italia и ТПТ смятат, че вторият въпрос е недопустим, като се има предвид, че той предполага преценка на фактите.
- 45 В това отношение следва да се отбележи, че поставеният от запитващата юрисдикция въпрос, който цели да се установи дали Директива 2001/23 е приложима и в случаите, в които след прехвърлянето на част от предприятие прехвърлителят упражнява пълен контрол върху приобретателя, се отнася до тълкуването на тази директива и следователно на правото на Съюза.
- 46 Щом като по силата на член 267, първа алинея ДФЕС Съдът е компетентен да се произнася преюдициално относно тълкуването на правото на Съюза, вторият въпрос, поставен от Tribunale di Trento, е допустим.

По съществуването на спора

- 47 Най-напред, от нито една разпоредба на Директива 2001/23 не следва, че законодателят на Съюза е целял независимостта на приобретателя по отношение на прехвърлителя да обуславя прилагането на тази директива.
- 48 По-нататък, следва да се припомни, че Съдът вече е постановил, че Директива 77/187, изменена с Директива 98/50, отменена и заменена в основни линии с Директива 2001/23, е предназначена да урежда всяка правна промяна на субекта на работодателя, ако останалите условия, които тя въвежда, са спазени независимо от това, и следователно може да се прилага към прехвърляне между две дъщерни дружества на една и съща група, които са отделни юридически лица, всяко от които се намира в специфични трудови правоотношения със своите работници. Обстоятелството, че разглежданите дружества имат не само едни и същи собственици, но и едно и също ръководство и заемат същите помещения и работят по същия проект, е без значение в това отношение (Решение от 2 декември 1999 г. по дело Allen и др., C-234/98, Recueil, стр. I-8643, точка 17).
- 49 Нищо не обосновава за прилагането на посочената директива единството на поведението на пазара на дружеството майка и на неговите дъщерни дружества да има превес над формалната разделност между тези дружества, всяко от които има собствена правосубектност. Действително такова решение, което би довело до изключване на прехвърляния между дружества от една и съща група от приложното поле на директивата, би влязло в противоречие именно с целта на същата, която е да гарантира, доколкото е възможно, запазването на правата на работниците в случай на смяна на работодателя, като им позволи да останат на служба при новия работодател при същите условия като тези, договорени с прехвърлителя (Решение по дело Allen и др., посочено по-горе, точка 20).

- 50 Следователно случай като този в настоящото дело по главното производство, когато предприятието прехвърлител упражнява по отношение на приобретателя пълен контрол, който се проявява посредством тясна връзка на възложител и подчинен и подялба на предприемаческия риск, не може сам по себе си да възпрепятства прилагането на Директива 2001/23.
- 51 Накрая, различно тълкуване би позволило лесно да се заобиколи преследваната от тази директива цел, която според постоянната практика на Съда е да осигури непрекъснатостта на съществуващите в рамките на един стопански субект трудови правоотношения, независимо от промяната на собственика (Решение по дело Klarenberg, посочено по-горе, точка 40 и цитираната съдебна практика).
- 52 С оглед на всички гореизложени съображения на втория поставен въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, когато след прехвърлянето на частта от разглежданото предприятие този прехвърлител упражнява пълен контрол върху приобретателя.

По съдебните разноски

- 53 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (девети състав) реши:

- 1) Член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23/ЕО на Съвета от 12 март 2001 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която при прехвърляне на част от предприятие позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, в които тази част от предприятие не съставлява функционално самостоятелен стопански субект, съществувал преди прехвърлянето му.
- 2) Член 1, параграф 1, букви а) и б) от Директива 2001/23 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която позволява встъпването на приобретателя в трудовите правоотношения на прехвърлителя в случаите, когато след прехвърлянето на частта от разглежданото предприятие този прехвърлител упражнява пълен контрол върху приобретателя.

Подписи